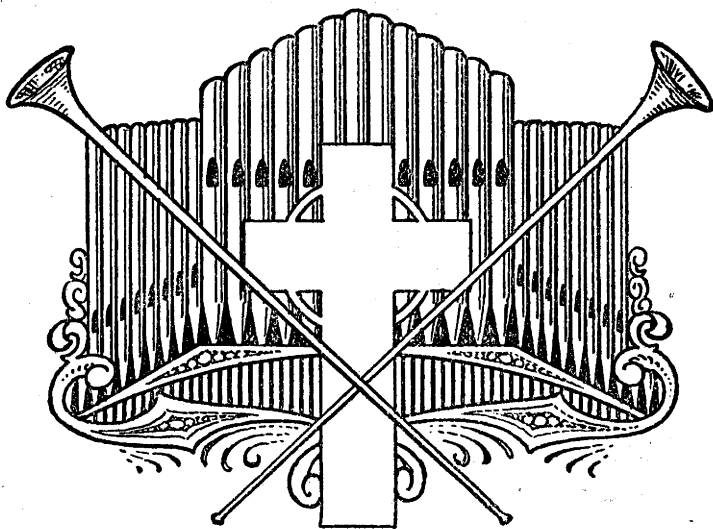

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- o. KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN BENGTT CNATTINGIUS, LINKÖPING, PROFESSOR
OTTO OLSSON, STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM
OCH MUSIKDIREKTÖREN SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

15 Febr.

SJUNDE ÅRGÅNGEN

1932

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	Sid.
A. Adell: Kortare litanian	12
Julbön för barn	167
F. M. Allard: En gudstjänstbild från barockens Tyskland	1
—»— Norsk korallhistoria	124
H. Andersson: Fader Löhe	49
—»— Till prästråktens historia	93
B. Anrep-Nordin: Kaminski som orgelkomponist	145
—»— C. F. Hennerberg (In memoriam)	156
Böner: på kyndelsmässodagen	1
på kyndelsmässodagen	1
för påsk	33
på apostladagar	97
i adventstiden	161
B. Cnattingius: Tessin d. y. som kyrkoarkitekt	7
Uställningen i Essen 1932	119
E. Eidems herdabrev	81
S. Estborn: Thomas Kingos Aandelige Siunge-Koor	85
K. E. Forsell: Kyrkomusik i Finland	10
J. Hedar: Cæciliaföreningens årsmöte i Regensburg	115
—»— G. Ph. Telemann	180
Kyrkomötet: Liturgiska och kyrkomusikaliska motioner	127
Kantorsfrågan	130
Lågre organistexamen	141
E. Liedgren: Breviariehymnerna	165
L. Lindhagen: De aduentu Domini	161
E. Lundblad: Gammal uppbyggelsehistoria	163
C. A. Moberg: Flerstämmig musik till evangelietexter	72
H. Mårtensson: Abbé Vogler som orgelbyggare	51
J. Nyvall: J. Morén (in memoriam)	61
Psalmvalet för folkskolan	55, 93
K. Peters: Från Luther till Bach	83
—»— Luther — konstnärer	113
—»— Liturgiska handböcker	148
N. O. Raasted: O. Olssons orgelkompositioner	33
A. Runbäck: Våra koralers harmonisering	65
J. Silbermann: Bachkantater på svenska	157
Våra gamla orglar (principuttalande)	17
B. Wester: Vårt gammalsvenska orgelbestånd	19
W. Ahlén: Orgelfrågor 1931	40
Nytt liturgiskt-musikaliskt material ..	154

RECENSERADE ARBETEN.

LITTERATUR.	Sid.		Sid.
F. M. Allard: Från Luther till Bach ..	83	E. Eidem: Herdabrev	87
T. Allgulin: H. v. Stenwinckel	187	H. Engberding: Das Hochgebet der Basileiosliturgie	75
G. Ankar, H. Nilsson, J. Nilsson: Andakt	179	L. Eisenhofer: Handbuch d. Kat. Liturgik	148
L. Becker: Chorallehre,	184	Evangelii- o. Bönabok för Finland ..	183
Cl. Blume: Unsere lit. Lieder	165	A. Geijer: Medeltida textilier	170
Th. Briemle: Unsere Heiligen	14	H. Halbig: Gregorianische Formenlehre	14
A. E. Burn: Te Deum	22	—»— Jahrbuch	107
Common Prayer Book (på svenska) ..	185	D. Helander: Bönabok	179
Fr. Dietrich: Geschichte d. deutschen Orgelchors	137		

	Sid.		Sid.
A. O. T. Hellerström: Liturgik	148	G. Rosendal: Rätta lärare.....	173
C. Horn: Das Christusbild	91	O. M. Sandvik: Norsk korallhistorie ..	124
G. Jeansson o. J. Rabe: Musiken genom tiderna	23	P. Schindler: Liturgi	148
D. Johner: Kleine Choralschule	136	G. Schwind: D. Lenz	188
O. Jonsson: Järnkors på Ekshärads kyrkogård	110	O. Sengpiel: Bedeutung der Prozession	171
Th. Kingo: Aandelige Siunge Koor....	85	J. Skougaard-Petersen: Bibeln gjenem 1000 aar	26
Luthers lilla Katekes (Ljunghoff)	141	V. Sylwan o. A. Geijer: Siden och brokader	46
A. Malmberg: Assar Lindeblad	88	L. Söhner: Begleitung des greg. Choralen in Deutschland	76
H. J. Moser: Die mehrstimmige Vertoning des Evangeliums	72	O. Thulin: Lutherstadt Wittenberg ...	14
H. Preuss: Martin Luther als Künstler	113	Weigl: Handbuch der Orgellitteratur	108
J. Reil: Christus am Kreuz	189	A. Wiesenhütter: Wort Gottes	78

MUSIKALIER.

	Sid.		Sid.
Th. Aagaard: 25 Preludier	138	A. Mendelssohn: Silesiusmotetten	88
Abendgebet der Kirche (Complet.)....	24	J. Morén: Oss himmelens Gud	171
Altklassiske Messen	88	H. Norrman: Blåöga, solöga	25
E. Alnaes: Sov och dröm	109	Y. Norén: Giv mig din frid	109
C. Ameln, J. Hatzfeld, W. Thomas: In Natali Domini	185	O. Olsson: Orgelkompositioner	33
J. S. Bach: Kantater på svenska.....	157	— — Härlig är helgedomen	110
— — Triosonate	91	K. Peters o. A. Runbäck: Julotta	154
— — Dig skall ditt Sion sjunga	171	G. Preitz: Gustav Adolf	172
H. Berggren: Rosa rorans	185	T. Rangström: Fosterlandet	140
D. Buxtehude: Jesu meine Freude....	14	J. Rheinberger: Orgelsonater	186
— — Magnificat	140	G. B. Riccio: Jubilent omnes	90
— — Befiehl dem Engel dass er komm	140	J. Rosenmüller: Lamentationes Jeremiae	89
— — Cantate Domino	140	— — Der 138 Psalm	89
— — In dulci júbilo	172	— — Der 134 Psalm	140
C. Carlsen: Fra Davids salmer	91	G. Rüdinger: Sonate f. Orgel	26
J. N. David: Choralverk	90	O. M. Sandvik: Kirkelige Korsange ..	171
E. Eklöf: Morgonpsalm	26	H. Schindler: Sonate f. Oboe u. Orgel	109
J. L. Emborg: Fire Orgelkompositioner	108	H. Sundblad-Hahne: 8 julsånger.....	172
H. F. Enckhausen: 73 Choralvorspiel	138	W. Thomas, K. Ameln: Weihnachtslied	185
M. Franck: Dank sagen wir alle Gott	172	T. Torlind: Anglarnas sång	109
W. Huus-Hansen: Gloria in excelsis..	171	J. Thorkildsen: Guds navn	171
Hymnserien (Diakonistyrelsens) ..	89, 139	J. Vierdanck: Weihnachtskonzert ...	186
Högmässans kyrkobön m. m.	154	A. R. Wachtmeister: In memoriam ..	109
Julottas	154	I. Widéen: O Jesu Christe care	26
H. Kaminski: Orgelverk	145	— — Hymn på Gustav-Adolfs-dagen... 138	
»Körsången» III	25, IV, 109	— — Vid Jesu kors	186
J. Kuhlo: Choralbuch	25	A. Widemann: I templet	46
Libertas	185	W. Ahlén: O Gud som hög i himlen bor	172
Luetkemann: Fantasier	46		

MEDDELANDEN.

	Sid.		Sid.
Kyrkosångens Vänner ..	15, 27, 57, 79, 189	Nya orglar	15, 42, 62, 79, 94, 173
Sveriges Kyrkosångsförbund ..	15, 29, 189	Val.....	15, 28, 62, 79, 94, 159, 174, 190
Organist- och Kantorsföreningen	15, 28, 94	Från Finland	10, 159, 174, 196
Kyrkokalender..	13, 15, 30, 47, 63, 79, 94, 111, 143, 159, 169, 174, 190	Från Tyskland 14, 30, 63, 79, 94, 159, 196	

MUSIKBILAGOR.

Evangelisk Tidegård: Vid Laudes. Mars. Liturgiska morgonböner. Augusti. Förslag till nya koraler: April.

Bilagorna i tv.-8:o utgåvan (i kapsel)

Tidskrift för Kyrkomusik och

Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 6 58.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelsens Bokförlag, Stockholm 7.
Tel. Norr 324 05.
Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—aug-
numren dubbelnummer den 1 aug.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4:50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

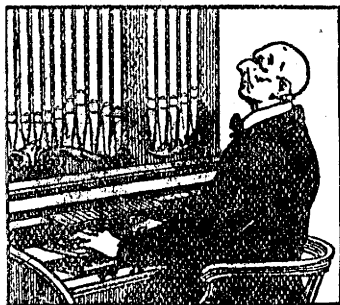
Detta nummer innehåller bl. a.: Böner un-
der passionstiden. — Våra gamla orglar. —
Fil. lic. B. Wester, Stockholm: Grunddrag i
vårt gammalsvenska orgelbestånd. — Recen-
sioner. — Arssammanträden. — Meddelan-
den. — Kyrkokalender för mars månad. —
Musikbilaga: Vesper för passionstiden.

Lediga tjänster, se omslaget sid. III.

ORGELFABRIKEN GEBRÜDER RIEGER

JÄGERNDORF, TJECKOSLOVAKIET,

bygger världsberömda kyrkorglar.

Orgelvirtuosen Bruckner vid sin Rieger-Organ.

Under firmans 58-åriga verksamhetstid ha
inalles 2.550 orgelverk byggts och monterats i
alla världens kulturländer, bl. a. de stora org-
larna i Wien Konzerthaus, Wien Musikverein,
Wien Stefansdom, Salzburg Mozarteum, Karls-
bad Grand Hotel Pupp, Paris Hotel Majestic etc.
Till Sverige ha hittills levererats följande
orglar, vilka av landets främsta auktoriteter
på området erhållit de bästa vitsord med av-
seende på material, utförande, klangskönhet
och prisbillighet: Mora, Ilsbo, Gnarp, Bor-
länge, Vittaryd, Skattungbyn, Evertsberg, Has-
sela, Kungsör, Forsa, Tännö, Hammarö, Rödön,
Karlstad, Gräsmark, Vagnhärad och Vam-
lingbo m. fl.

För Domkyrkan i Wiborg en orgel med 76
stämmor, 4 manualer, pedal, 8 fria kombinati-
oner och elektrisk pneumatisk regering.

DISPOSITIONS- OCH KOSTNADSFÖRSLAG GRATIS o. UTAN FÖRBINDELSE.

JOHN MORÉN

Land, hör Herrens ord! (Botdagen)
25 öre pr ex.

Herre, hör min röst! (Botdagen)
20 öre pr ex.

Sannerlig, Han bar vår krankhet. (Långfredagen)
25 öre pr ex.

(Ur Tolv Nya Motetter)

NORDISKA MUSIKFÖRLAGET

Regeringsgatan 35, STOCKHOLM N. 311 15

Böner under passionstiden.

Barmhärtige Gud, himmelske Fader, vi tacka dig, för att du har utgivit din Son Jesus Kristus i den djupaste förnedring på det att vi genom honom måtte upphöjas till delaktighet i din härlighet. Låt din Ande så regera oss, att hans lidande och död lända oss till helgelse och evig frälsning. Amen.

Vi tacka dig, himmelske Fader, för att du så älskade världen, att du utgav din enfödde Son på det att han skulle bereda oss en evig förlossning. Gis oss nåd, att rätt betänka den omätliga kärlek, som drev Jesus Kristus in i ångest, pina och död. Vi bedja dig: drag oss alla till hans kors, så att vi delaktiggöras av hans kärlek, uppväckas ur vår syndasäkerhet och tröstas i vår bedrövelse. Skänk våra hjärtan förlåtelsens frid. Giv oss din Ande, som gör Frälsarens föresyn levande för oss. Hjälp oss att följa honom efter, så att vi bli starka i tro, brinnande i kärlek, ståndaktiga i tålmod, villiga i försakelse och uthålliga i lydnad. Förläna oss att vi med honom omsider må vinna den eviga saligheten och där bland de frälsta skarnorna prisa och lova dig, du nåderike Fader tillika med Sonen och Hugsvalaren. Amen.

Våra gamla orglar.

Ett principuttalande.

Kyrkosångens Vänners Centralstyrelse, som närmast genom sin orgelsektion söker följa utvecklingen även på orgelbyggeriets område, har sisilidna december månad till rikets domkapitel utsänt följande uttalande, som undertecknats av Centralstyrelsens ordförande, professor G. Aulén, Lund och musikdirektör W. Ahlén, Stockholm.

Bland våra kyrkors kulturvärden från äldre eller senare tid torde kyrkoorgeln intaga en särställning med avseende på såväl dess praktiska uppgifter som dess egenskap av kyrkoinventarium.

Här är icke platsen att orda om orgelns betydelse vid gudstjänsten eller vid framförandet av kyrklig musik överhuvud. Att den på grund av sin kyska, världsfrånvända klangkaraktär av ålder innehar privilegium att utgöra kyrkans instrument framför andra torde vara ett ofrånkomligt faktum. Och att orglar särskilt från tidigare epoker utmärkta genom sin märgfulla äkta, från all förvekligande orkesterimitation bevarade klang, äro i sällspord grad lämpade för utförandet av vår liturgiska musik torde vara lika obestriddt. Det kan förefalla som om redan denna enastående egenskap hos våra kyrkoorglar skulle berättiga dem till att bliva behandlade med minst lika stor pietet vid renoveringar och ombyggnader — vilka givetvis förr eller senare bliva nödvändiga — som kyrkorummets övriga konstföremål. Ty som ett konstföremål och ingenting mindre bör kyrkoorgeln betraktas.

Emellertid giver erfarenheten vid handen att endast orgelns yttre, orgelhuset, åtnjuter lagligt skydd. (Utan Kungl. Byggnadsstyrelsens medgivande får nämligen icke den minsta förändring av ex. orgelfasaden företagas). Orgelns inre, det egentliga orgelverket, är i avsaknad av dylikt skydd. Flerstädes synes det vid renoveringar vara utlämnat åt rena godtycket.

Mångfaldiga exempel skulle kunna givas på hurusom genom dylika bestämmelser eller rättare genom frånvaron av bestämmelser äldre orglar av hög klanglig kvalitet fått lämna plats åt nya, vilka ifråga om intonation varit avgjort underlägsna de förra.

Att riva ned en gammal orgel av förnämlig klang och ersätta den med en ny endast på grund av att mekaniken är utsliten skulle i våra dagars Tyskland betecknas som ett brott. Alltmera synes man där komma till insikt om vilka utomordentliga värden av icke endast historisk utan även praktisk art, som just de gamla orglarna representera.

Orgelsektionen inom Kyrkosångens Vänners Centralkommitté, vilken är medveten om den fara som hotar våra kyrkors orgelbestånd, vågar fästa H. Domkapitlets uppmärksamhet på berörda förhållanden och hemställer vördsamt i väntan på ändrad lagstiftning att Domkapitlet behagade vidtaga åtgärder i syfte att förhindra spolierandet av goda äldre orglar. Det synes orgelsektionen lämpligt att församlingarna föreslås, att när fråga om ny-, om- eller tillbyggnad av orgel blir aktuell, tre sakkunniga, helt opartiska personer tillkallas för att verkställa *inventering* av den gamla orgeln samt på grund därav till vederbörande församlings kyrkoråd *inlämna förslag* angående eventuell renovering eller tillbyggnad av orgeln.

Grunddrag i vårt gammalsvenska orgelbestånd.

I vår gammalsvenska kyrkorgels utveckling återspeglas den franska och tyska orgelkonsten under 1600- och 1700-talet. Vad är det som gör, att man med verkligt skäl kan tala om gammalsvenskt orgelbestånd? De under 1700-talet inom landets gränser byggda orglarna av svenskfödda mästare ha skapat vår gammalsvenska orgelkonst, vilken ännu mycket mer nationaliserats därigenom, att de ledande inhemska orgelbyggarna under 1700-talet bildade en sammanhängande kedja av mästartenamn, en orgelbyggarestam så att säga, rotfäst i namnet Johan Niclas Cahman. Dessa mästare skolades i varandras verkstäder, varigenom en orgelkonst uppblomstrade, som gick i arv från mästare till mästare ett helt sekel igenom, ett förhållande, som i allra högsta grad satte sin prägel på det svenska orgelbyggeriet, sådant det utvecklades från 1700 till 1812. Omkring 1700 framträder Cahman som självständig svensk orgelbyggare. 1812 dör Olof Schwan, den siste ättlingen av det inhemska mästartelet. Vi äga därmed de gränspunkter omkring en tidrymd av 112 år, under vilken det gammalsvenska orgelbeståndet utvecklats. Denna tidsepok uppdelas sedan i perioder, uppkallade efter de ledande mästartarnas namn, vilka skola meddelas i det följande. Periodindelningen ger en sammanhållande ram, som synes mig vara lämpad för behandlingen av vår gamla orgelkultur. Efter 1812 begynner ett stillestånd i det svenska orgelbyggeriet till 1822, då det inledes på nya banor, sedan Pehr Zacharias Strand och Gustaf Andersson återvänt till Sverige efter slutförda utländska studier.

För att återgå till våra orgelbyggares verksamhet under 1700-talet, så måste ännu två betydande namn bekantgöras, nämligen Jon Wistenius och Pehr Schölin. Båda voro östgötar till börd och koncentrerade sin orgelbyggareverksamhet till denna landsända. Namnen Wistenius och Schölin bliva dock ej periodbestämmande för den inhemskt utlärdade orgelbyggarestammen, enär Wistenius avreste utrikes på 1720-talet och ej blott studerade orgelbyggeri i Tyskland utan även verkade som orgelbyggare utrikes. Han återkom till hemlandet 1738, varefter östgötabygdens kyrkor försågs med en mängd orglar från hans verkstad. På 1760-talet kom Pehr Schölin i lära hos honom. Fr. o. m. 1770 kan man anse Schölin som självständig mästare. Han verkade in på 1800-talets andra decennium. Den östgötska orgelbyggarekonsten som på detta sätt kommer att falla vid sidan om de periodbestämmande mästartenamnens, låter jag därför gå under benämningen Wistenius verksamhet och Schölin's verksamhet.

Under 1600-talet utförde nordtyska orgelbyggare i övervägande grad orgelbyggeriet inom landets gränser. Det mest betydande namnet för det kommande 1700-talets konst härvidlag var Hans Henric Cahman, fader till Johan Niclas Cahman, grundläggaren för vårt inhemska orgelbyggeri under 1700-talet. Vi äro därmed inne i denna mästartes period, Cahmantiden, som sträcker sig från omkring 1700 till 1736. Den svenska Cahmanorgelns disposition är påverkad av den nordtyska barockorgeln. Den genom pipornas vibrerande luftpelare uppbyggda samlade orgelklangen är i denna nordtyska orgeltyp uppbyggd på principal- och oktavstämmor. I stället för att förstärka principalklangen med bestämt uträknade aliquotregister äro dessa

stämmor i denna orgeltyp närmast avsedda för att framhäva bestämda deltoner, som sammankopplade med i fottal närliggande stämmor, bilda måleriska klangeffekter, mixturklanger av olika slag. Principalklangen är redan tillräckligt stabil och tydligt framträdande i den samlade orgelklangen genom den trängre mensuren, som i förhållande till en med denna avpassad uppskärning ger en klar strykande klang. Därför behöver den ej ytterligare förstärkas och framhävas till tydlighet genom stödjande element, aliquoter. Dessa bilda i stället dekorativa delklanger i den samlade klangeffekten. Aliquoterna bliva dock själfvallet i tuttispelet övertonsstämmor till för deras respektive fottal passande grundstämmor.

Därmed är också den svenska Cahmanorgeln samtidigt påverkad av nordtyska barockorgelns koriska uppdelning av stämmorna ej avsedd för en på en bestämd grundstämman uppbyggd enhetlig orgelklang, delvis redan bevisat av de deltonsframhävande aliquoterna, kvinterna, utan en trängre mensurerad stämgrupp verkar mot en vidare. Den trängre gruppen omfattar huvudsakligast principalregister och den vidare gruppen gedackter och flöjter. Till denna grupp föres bland annat Nasarden och den instrumentalimiterande mixturen Sesquialteran. I den nordtyska barockorgeln disponerades även pedalklaveret som ett soloklaver, bl. a. innebärande en uppräknig av flera av manualernas stämmor i högre oktavlägen. En rik växling mellan manualernas och pedalklaverets stämgrupper uppnåddes därmed, vilket skapade en mångfärgad orgelklang. Ett bevis för hur denna orgelstil varit avgörande för Cahmans dispositioner, är mästarens 1725 byggda orgel för Löfsta bruk i Uppland. Den omfattade 28 stämmor, fördelade på manual, ryggpositiv och pedal. Vid en analys av stämmorna erhålles följande gruppindelning:

Manual:

I. *Grupp (trång).*

Principal 8'
Oktava 4'
Kvint 2 2/3'
Superoktava 2'
Mixtur 5 kor.

II. *Grupp (vid).*

Kvintadena 16'
Kvintadena 8'
Rörflöjt 8'
Spetsflöjt 4'

Ryggpositiv:

II. *Grupp (trång).*

Principal 4'
Kvint 2 2/3'
Oktava 2'

II. *Grupp (vid).*

Kvintadena 8'
Gedackt 8'
Flöjt 4'

Pedalklaveret omfattar: Principal 8', Kvinta 6' (= 5 1/3'), Rauschkvint 2 kor., Mixtur 4 kor., Borduna 16', Gedackt 8', Basun 16', Trumpet 8' och 4'. I manualverket förekommer dessutom en halverad 8 fotstrumpet, som närmast borde föras till den första gruppen av trängre mensur. Stommen i den orgelarkitektoniska samklangen utgöres av manualdispositionens vibrerande ljudpelare av 8, 4 och 2 fots längd, (principal, oktava och superoktava). En skarp strykande principalklang framträder med styrka

och stabilitet. Därför behöver ej kvinten $2\frac{2}{3}'$ direkt försträva Principalen $8'$ till tydlighet i den samlade orgelklangen. Oktaverna 4 och 2 fot av trång mensur och därmed av intensivare styrka och bärkraft håller tillräckligt ihop principaltommen, som dekorerats till ett klart lysande skimmer av den neutralt klingande och skärpande 5 koriga kvintmixturen. (Sannolik sammansättning: $1'$, $2/3'$, $1/2'$, $1/3'$ $1/4'$. Repeterar.). Ur manualverkets samlade orgelklang framträder kvinten $2\frac{2}{3}'$ som deltonstämma. I denna egenskap ger den liv och färg åt manualens melodiklanger, exempelvis sammankopplad med Superoktaven, vilket blir en instrumentalimiterande mixtur, en Rauschkvint, $2\frac{2}{3}'$, $2'$. Denna kombination, Rauschkvintseffekt, sammankopplas lämpligen med Principal $8'$ och Spetsflöjt $4'$, som resulterar i ett av olika fottal sammansmältande melodikor av stämmor, hämtade från de trängre och vidare manualgrupperna enligt den nordtyska barockstilens fordringar. Som ackompanjemang till denna klangeffekt andragas ryggpositivets 8 fotsgedackt och 4 fotsprincipal. En melodiförande Cantus firmus kan återigen omvänt förläggas i pedalen. För detta ändamål återkommer bland annat Rauschkvinten här som självständig stämma i tvåkorig sammansättning, (jämför dispositionen ovan). Pedalrauschkvinten bör sammanföras med pedalens Oktava $4'$ och Gedackt $8'$. I detta fall fyller pedalen funktionen som enbart basledsagande klavér.

Grunddragen för denna dispositionsstil behärskar i stort sett även de följande mästararnas perioder t. o. m. 1760-talet. Cahman utbildade Daniel Strähle och Olof Hedlund. Deras verksamhetsperiod sträcker sig mellan 1730 och 1748. Omkring 1748 begynner Gren och Strähle-tiden. Jonas Gren och Peter Strähle, båda lärjungar till Daniel Strähle, skulle nu i nära tjugoo års tid bliva de ledande mästarenamnen för det svenska orgelbyggeriet. Bland Gren och Strähles lärjungar voro Carl Wählström och Mattias Svalberg betydande namn. Tiden för deras verksamhet har jag låtit utgå från de förra mästararnas dödsår 1765 och sträckt tio år fram i tiden, ty då var Gren och Strähles störste lärjunge Olof Schwan redan det ledande svenska orgelbyggarenamnet.

Schwan, den svenske Silbermann, verkade mellan åren 1775 och 1812, Schwantiden. Den hitintills förekommande koriska stämindelningen ger nu vika för den enhetligt samlade orgelklangen, uppbyggd på huvudmanualprincipalens fottal, som bestämmer de närmast på varandra följande oktaverna och aliquoternas fottal. Bland de senare förekommer nu även Tersen som självständig stämma. En pyramidalt tecknad principalklang utgör orgelklangens stomme, blandad med rund Bordunaklang av 16 fots-ton (kombinationston i manualen). De vibrerande principal- och oktavpelarna försträvas av de för detta ändamål bestämda oktaverna och aliquoterna, konstruktivt beräknade som stödjande element till en av ett formligt strävsystem uppbyggd klangeffekt. Det är denna dispositionsstil, som utmärkte både Andreas och Gottfried Silbermanns franskbetonade orgeltyper under 1700-talets förra hälft i Tyskland. Med hänsyn till dispositionerna klyves sålunda det svenska 1700-talsorgelbyggeriet i tvenne delar, av vilka den nordtyska barockorgelns del omfattar tre fjärdedelar av seklet, alltså fr. o. m. Cahmantiden vid början av 1700-talet t. o. m. Wählström-Svalbergtiden till 1775. Under 1700-talets återstående fjärdedel, räk-

nat från Schwantidens genombrott, begynna i Silbermanns anda hållna dispositioner och för dessa är den ännu bibehållna Börstilorgeln i Uppland ett levande exempel, byggd av Schwan år 1783. På Silbermannskt manér uppbygges 8 fots principalklangen av dess oktaver och aliquoter, Oktava 4', Kvint 2 2/3', Oktava 2' och Ters 1 3/5'. I nära anslutning till dessa fottal står en 4 korig mixtur som dekorerande element i orgelklängen. Detta spänstigt sammanhållna vibrerande ljudpelaresystem får volym av Borduna 16' och Gedackt 8'. Som en ömt viskande stämma ur ett Silbermannskt bröstverksregister framträder en mycket vacker 4 fots Rörflöjt. Innan 1700-talets utgång hade Schwan rest sitt största orgelverk, orgeln för Stockholms Storkyrka, 1791—1796. Den byggdes i sitt 56 stämmiga omfång på samma dispositionsgrunder, som redan tecknats i den 12 stämmiga Börstilorgeln. Storkyrkoorgelns samlade slutna tutti-klang måste ha varit av en oanad styrka och effektivitet, bildad av mästerligt sammanförda aliquoter och mixturer. Bland 32 fotstämmor i pedalen utgjorde Kontrabasun 32' det kraftfullt och intensivt vibrerande underlaget.

Sedan den gammalsvenska orgelkonstens största namn gått ur tiden, skulle det dröja 10 år, innan det svenska orgelbyggeriet åter kom att ledas av betydande mästarenamn. Dessa voro Pehr Zacharias Strand och Gustaf Andersson.

Bertil Wester.

Recensioner.

Liturgiskt.

A. E. Burn: *Der Hymnus »Te Deum» und dessen Verfasser. In deutscher Sprache herausgegeben von Otto Wissig. Kassel, Bärenreiter-Verlag 1930.*

Då Augustinus döptes av Ambrosius — så förmåler legenden — begynte Ambrosius i helig hänryckning över den stora erövring som den kristna kyrkan genom Augustini omvändelse gjort att sjunga: »Te deum laudamus» och Augustinus fortsatte: »Te dominum confitemur», varefter bägge genom gudomlig ingivelse växelvis fortsatte hela den sång, som sedermera blivit kallad *Hymnus Ambrosianus*, den ambrosianska lovsången. Sedan denna vackra legend icke utan skäl blivit förvisad till de fromma fantasiernas område, torde den vanliga uppfattningen av denna lovsångs tillkomst förträffligt kunna återgivas med

J. W. Beckmans ord: »Att tala om en originalförfattare till Latinska texten för Te Deum, är dock icke lämpligt, emedan sången är ett florilegium ur flere, särdeles Österländska, kyrkosånger, och fråga kunde således endast blifva, hvilken den månde vara, som har företagit sig öfversättandet och sammanfogningen, hvarom vi, såsom nyss har blifvit ådagalagdt, känna ingenting med full visshet».

År 1894 fäste emellertid Dom G. Morin med en uppsats i Revue Bénédictine betitlad »Nouvelle recherches sur l'auteur du Te Deum» uppmärksamheten på en i vissa äldre handskrifter (från tiden omkring 1000-talet) förekommande uppgift om en viss Nicetus såsom författare till ifrågavarande hymn, vilken Nicetus han identifierade med biskop Nicetas (död c:a 420) av Remesiana (en liten garnisonsstad på vägen

mellan Rom och Konstantinopel, där numera den serbiska byn Bela Palanka är belägen). Äran av författareskapet till Te Deum borde nu enligt Dom Morin tillerkännas denne Nicetas. Engelsmannen A. E. Burn, som ägnat en särskild studie åt biskop Nicetas (Niceta of Remesiana, Cambridge 1905) har sedan blivit den ivrigaste försvararen av denna tes, vilken han med föreliggande arbete menar sig hava bevisat på ett fullt tillfredsställande sätt. »Es ist in der Tat schwer, den Schluss abzulehnen, dass sein (= Nicetas') Ansehen als Hymnedichter, dem Paulinus (av Nola) vergleichbar zusammen mit dem Zeugnis der Handschriften, die ihm die Verfasserschaft zuerkennen, ein hinreichender Beweis sei für die Richtigkeit der glänzenden Vermutung Dom Morin's» (s. 45).

I själva verket synes det dock som om varken de inre bevis han framdrager eller de handskriftliga vittnesbörden vore alltför övertygande. Trots Burns lärda undersökning torde det vara omöjligt att tala om en egentlig författare till Te Deum, som utan tvivel småningom framvuxit (sammanställt, utökats och bearbetats) ur den gamla kyrkans liturgiska textskatter.

Det engelska originalet har icke varit mig tillgängligt. Boken gör emellertid intryck av att icke hava vunnit på den tyska översättningen. I sin mån vittnar om bristande noggrannhet den delvis mycket slarviga korrekturläsningen av egennamnen. På ett par tre sidor har jag kunnat göra följande axplockning: Mozin (för Morin) s. 24, Nota (för Nola) s. 25, Hitarius (för Hilarius) s. 26, Germanius (för Germinius) ibm., Constaninopel (för Constantinopel) s. 27. Mot den tyske översättarens i ett slutord föreslagna modernisering av denna kristenhetens berömdaste lovsång måste vi på det kraftigaste reagera. Sedan en blandad kör sjungit inledningen, följer »Tutti mit Pauken»: *Heilig, Heilig, Heilig ist der Herr, unser Gott*. Därpå sjunger församlingen »mit Orgel und Posaunen»: *Allein Gott in der Höh' sei Ehr*. I fortsättningen uppträder — förutom manskör, kvinnokör och blandad kör

— även församlingen med dels ett på två ställen inskjutet dubbel-*Amen* dels med *Nun freut euch, lieben Christen gmein*. Till sist anvisningen: »Die Verwendung von Orgel und Orchester im Einzelnen muss dem Genius des Vertonenden anheimgegeben werden». Kan Te Deum icke räddas åt vår gudstjänst annat än med hjälp av »Pauken» och »Posaunen», så må vi hellre reda oss det förutan.

K. P.

Musikhistoriskt.

Gunnar Jeanson och Julius Rabbe: Musiken genom tiderna. 2 del. Gebers förlag. 376 s. Kr. 13:50.

Den av alla musikintresserade i vårt land med stor förväntan motsedda andra delen av Jeanson och Rabes musikhistoria har nu utkommit. Man kan utan tvekan säga, att denna förväntan ej blivit besviken.

Redan vid ett flyktigt studium av det mäktiga verket framträder ett drag i framställningen, som vid fördjupat inträngande i allt högre grad präglar det: sammanhanget mellan de olika stilarna och musiken och mellan musiken och kulturen. Den bild, som framställer Lizst vid pianot omgiven av George Sand, Dumas, Victor Hugo, Paganini och Rosini är så till vida symbolisk för hela verket, att detta alltid låter sammanhanget mellan annan konst och musiken komma till sin rätt, och Goethes namn förekommer på vissa sidor mycket ofta.

Den, som studerar de musikhistoriska arbeten vi hittills haft tillgängliga på svenskt språk, kan inte undgå att märka, att dessa verk bära en lexikalisk prägel, vilka förtjänster de för övrigt än må äga. Uppgifterna stå torrt och sakligt radade upp bredvid varandra. Notiser om kompositörer och deras verk kunna förekomma ganska rikligt, men det levande sammanhanget saknas. Man slår i dessa arbeten såsom i ett lexikon, men man studerar dem näppeligen med

nöje. Jeansons och Rabes verk bär den levande prägel, som plägar vara den konstnärliga monografien förbehållen, på samma gång som de olika tidsskedenas inbördes förhållande till varandra klart belyses på ett sådant sätt, att historieskrivning i högsta bemärkelse åstadkommes.

Det föreliggande bandet bör kunna påräkna intresse i vidare kretsar än det föregående, ty här möta oss de namn, som nu äro kända och älskade av alla musikens utövare. Haydn, Mozart och Beethoven få vardera 10 sidor liksom Schubert. Wagner får en något fylligare framställning och den nyaste musiken med dess egenart behandlas på de sista trettio sidorna. Läsaren får en utomordentligt rik och saklig framställning av hela den nyare musikhistorien i dess sammanhang med de kulturella epokerna, och ur denna framställning träda de omtalade mästarna fram levande och verkliga. Deras verk och väsen tecknas med vetenskaplig saktighet och konstnärlig kraft.

Det låter sig icke göra, att i en kort anmälan närmare stanna inför de olika kapitlen. Anmälnaren dröjer endast inför det avsnitt, som behandlar kyrkomusiken under 1700-talet. På ett koncentrerat och klart sätt visar författaren här, huru nära kyrkomusik och teologi sammanhånga och huru 1700-talets utspädda och kraftlösa teologi kom att förstöra kyrkomusiken. Liturgien förstördes eller avskaffades, psalmerna råkade i det jämmerligaste förfall, församlingssången blev först släpig, när rytmiken avskaffades, och dog till sist — det undrar ingen på som någon gång fått en gudstjänst förstörd av släpig psalmsång — oratorierna, som ju även i sin bästa form visa en släktskap med operan, som gör den verkligt kyrkomusikaliske ganska betänksam och motvillig, fingo en alltmera världslig och profan prägel. Hela det gamla arvet föraktades och gavs till spillo. Först

med Mendelsohns framförande av Bachs Matteuspassion år 1829 börjar den vändning till den klassiska kyrkomusiken, som efter mycken osäkerhet och mycket vacklande i våra dagar synes hava fått en prägel av ny iver och bestämdhet.

Man vill hoppas att Jeansons och Rabes tämligen enastående verk, lika underhållande som lärorikt, skall bliva flitigt studerat. För alla, som hava det till sitt kall och sin uppgift att utöva musik, vill man gärna framhålla, att det nästan är en plikt att icke lämna ett sådant verk oläst.

Gunnar Rosendal.

Liturgisk musik.

Das Abendgebet der Kirche (die römische Sonntags—Komplet) lateinisch und deutsch sangbar. Orgelbeilage bearbeitet von Joseph Frei. Verlag: Fr. Pustet. Regensburg.

Detta arbete vittnar om en målmedveten strävan efter att göra completoriet till en verklig »församlings-gudstjänst». Intressant är att jämföra den liturgiska ordningen samt den gregorianska musiken med den completorie-form, som återupptagits i Sverige och som anknyter till svensk reformationstids-sed. För en kyrkomusiker är det dessutom av största intresse att studera orgel-ackompanjemang i föreliggande arbete. Ackompanjemang till tidegärdssången borde egentligen ej förekomma, allraminst till det stillsamma completoriet. Det är nog riktigt, att den gregorianska sången, försedd med harmonisering, blir »mer eller mindre lik en himmelens fågel, som infångats och blivit satt i bur». (K. Peters: Den gregorianska sången, sid. 181). Somliga anse emellertid, att »buren» är outhärlig, och böra väl då vara angelägna om att den åtminstone blir så luftig som möjligt och ej onödigtvis till hinder. Härutinnan lämna vissa partier av orgelackompanjemang i vårt svenska Vesperale av år 1925 åtskilligt övrigt att önska. För att ta ett exempel: antifonen »Salva nos», som ge-

nom tungrodd harmonisering (och omotiverad uppdelning i växelsång) blivit ganska illa tilltygad. Annorlunda ter den sig i föreliggande arbete, där ackompanjemangent även i övrigt är diskret, smidigt och luftigt. Särskilt må påpekas sättningarna till de efter kyrkoåret växlande melodierna till hymnen »Te lucis ante terminum», där uppgiften att åstadkomma ett lämpligt ackompanjemang stundom varit mycket svår. Beträffande orgelsatsen till psalmodien blir man överraskad och kanske även något betänksam inför den flitiga användningen av septimackorden och deras omvändningar. I vårt svenska Psalterium har man utfört harmoniseringen efter helt andra principer och kanske t. o. m. varit onödigt sträng vid ackordvalet, vilket i sin mån bidragit till att orgelsatsen stundom fått en icke önskvärd bismak av häffner-koral. Att enligt Psalteriet använda samma ackord vers efter vers under en lång psalmodi gånge verka synnerligen tröttande. I föreliggande complete-häfte växlar orgelsatsen med några versraders mellanrum. Även härvidlag kunna vi ha något att lära och inhämta.

A. R—k.

För blandad kör.

John Norrman: Blåga, solöga. A.-B.

Nordiska Musikförlaget, Stockholm.

Körsånger, sångsamling för blandad kör utgiven av Sveriges Körförbund. Häfte 3. Pris 1:50. Förlag: Sveriges Körförbund. Fack 659. Stockholm 1.

John Norrman har givit ut sin förut för en röst och piano tonsatta sång för blandad kör. Han tycks dock ha haft litet för bråttom. Sopranstämmans textbärande solo till de övriga stämmornas ackompanjemang con bocca chiusa klingar nog bra, men någon djupare motivisk bearbetning förekommer icke, trots att den vackra melodien ofta inbjuder därtill. Egendomligt är också att sången är satt i g-moll och man samtidigt uppmanas att helst sjunga sånger ett helt tonsteg högre!

Det tredje av Körförbundets små häften inledes med tre andliga körsaker, av vilka David Wikanders »Motett på Domsöndagen» höjer sig över de andra. Denna motett, som hör till det allra bästa Wikander har skrivit, borde varje kyrk kör med det snaraste upptaga på sin repertoire. Häftets profana del upptager en del lyckade folkvisearrangemang av bl. a. David Wikander, en vacker sång av Gustaf Nordquist »Sångens andar», tillägnad Stockholms körförbund samt slutligen »Gammal ringdans» av John Hult, en synnerligen kvickt och lustigt skriven sak, med alla förutsättningar för att vinna berättigad popularitet.

S. S.

Johannes Kuhlö: Choralbuch für Posaunen-, Kirchen- und andere gemischte Chöre und für das christliche Haus bearbeitet von... Gütersloh 1931. (Förlag: Bertelsmann.)

Denna koralbok innehåller 472 nummer, varav de sista (fr. o. m. n:r 449) utgöras av mässmusik (»Zur Liturgie»). Frånsett denna torftiga slut-avdelning, (betydligt sämre än vårt »Missale»!) innehåller boken mycket av intresse. Här återfinnes många, även hos oss kända och välkända koraler i »utjämnad» eller »gammalrytmisk» form. Till somliga av dessa har använts sättningar av de stora mästarna från 15- och 1600-talen, vilket i hög grad höjer samlingens värde. En del melodier från nyare tid vittna om, att det kyrkomusikaliska förfallet även hemsökt Tyskland. Vid genomgåendet av ett sådant arbete som det föreliggande känner man stor tacksamhet för alla de utomordentligt värdefulla koraler, vi fått från Tyskland, men även för att vi undgått de tyska koralböckernas slösande rikedom, vilken troligtvis ej skulle varit till gagn för den svenska församlingssången. Och »Posaunen»-karakären eftersträva vi nog inte heller i våra svenska koraler.

A. R—k.

För en röst och orgel.

Ivar Widéen: O Jesu Christo care. Pris 1: 80. A.-B. Nordiska Musikförlaget, Stockholm.

En kyrkosång av högsta klass. En lättflytande melos av inspirerad skönhet, utformad och bearbetad med Widéens kända egenartade tonfall beträffande motiv och harmonik. Vi äro tacksamma för detta utomordentligt värdefulla bidrag till kyrkosångarnes stilistiskt ofta mycket brokiga repertoir. Helt säkert skulle denna sång med stor fördel kunna arrangeras för blandad kör. Därpå tyda de lätt bearbetningsbara motiven.

Ville kompositören förverkliga detta önskemål, så skulle även våra kyrkokörer kunna göra ett värdefullt nyförvärv. Den latinska texten får naturligtvis inte avskräcka.

S. S.

För en röst och piano.

Ejnar Eklöf: Morgonpsalm (1:—); Aftonbön (1:—); Stjärna i natten (1: 50). Samtliga från Evangeliska Fosterlandsstiftelsens Förlags A.-B., Stockholm.

Åter ett par sånger av Ejnar Eklöfs flitiga penna. Emanuel Nylins vackra Morgonpsalm har försetts med en enkel och lättfattlig melodi med tilltalande harmoniskt underlag, fränsett en detalj i tredje takten från slutet av sången, där septimackordet på giss lämpligen borde fortskrida till ett kvartsextackord på a, i st. för treklang på h. Ännu bättre har komponisten lyckats med Aftonbön till text av Karin Boye. Den innerliga och vackra sången, där ackompanjemangtalar ett melodiskt självständigt språk gentemot sångstämman, kan man säkert förutspå stor popularitet bland våra kyrkosångare. Innerlighet och varm religiös känsla utmärker också den tidigare utgivna Stjärna i natten till text av Joh:s Lindgren.

S. S.

För orgel.

Gottfried Rüdinger: Sonate in h-moll für Orgel (Opus 68). Regensburg. Verlag Friedrich Pustet.

Den som på grund av titeln, »Sonat», väntar sig ett »tacksamt» och för den stora allmänheten »tillgängligt» nummer, skall nog bliva åtskilligt besviken på detta opus i två satser: »Allegro risoluto» och »Doppelfuge». Här finns ju inte någon mellansats för Voix Celeste och flöjtsolo eller dyl. ej heller någon pompös final.

Ikke förty är det en värdefull komposition, som det lönar sig att göra bekantskap med. Den är skriven med stor skicklighet och nobless. Kan även spelas på mindre orglar.

A. R—k.

Kyrkokonst.

C. Skovgaard-Petersen, Biblen gjenem tusind Aar. O. Lohse, Kjøbenhavn 1930. Pris 12 kr.

Av den danske teologiske skriftställaren Skovgaard-Petersen har nyligen utkommit en populär skildring av bibelillustrationens historia från äldsta tider till renässansen. Boken bär prägel av saktlighet, enkelhet och kärlek till ämnet. Det överrika och ytterst svårbehandlade materialet är väl och lättöverskådligt ordnat, utvecklingen mellan olika skolor och riktningar är klart uttryckt. Förhållandet mellan den konstnärliga faktorn och den religiösa miljön är likaledes i allmänhet lyckligt klarlagt. Blott på några ställen missbrukar författaren sin kritiska ställning och gör sig lustig över bilderna i en keltisk handskrift samt i Queen Mary's Psalterium. Det hör till god ton i ett arbete av detta slag att icke släppa gäcken lös.

På det hela taget stannar man i beundran inför Skovgaard-Petersens arbete. Endast i några hänseenden vill anmälaren göra några erinringar. Framställningen »Abrahams sköte» som möter

oss på 1200-talet, kan icke gärna deriveras ur katakombernas återgivande av de tre vise männen i den brinnande uggen trots de mellanled, som presenteras s. 114. Dateringen å de fornkristna miniaturlbilderna äro ju ytterst omtvistade, och man måste därför vara försiktig: att hänföra Quedlinburger-Italas gammaltestamentliga bilder till 300-talet är nog för djärt; säkrare är ålderbestämningen 5.—7. århundradet. Däremot torde Josua-Rotulus vara yngre än »8, eller 9. århundradet»; bortsett från några senare tillägg brukar den dateras till femte eller sjätte århundradet. Wiener-Genesis synes i stället vara för tidigt daterad; vidare innehåller den 26 blad och icke 24, som uppgives. Längre fram vill förf. göra gällande, att Codex Sinopensis bildar en övergång mellan Wiener-Genesis och Codex Rossanensis. Den förstnämnda anses emellertid vara yngre än den sistnämnda, som dateras till omkring 500. Med dessa anmärkningar i förbigående vill anmälararen endast betona viktigen av, att icke precisera kronologiska

förhållanden för starkt i en populär framställning, där man icke har tillfälle till utförlig dokumentering. Anmärkningarna beröra på intet sätt innehållet i övrigt.

Anmälararen vill i stället begagna tillfället att uttrycka sin glädje över, att en teolog tagit hand om detta ämne, som vanligen behandlats av konsthistoriker. Resultatet har blivit synnerligen lyckligt. I vissa fall är det tydligt, att författaren bättre än en konsthistoriker av facket förmått intränga i bibelbildernas anda. Så t. ex. visar hans höga uppskattning av det bysantinska Pariser-Psalteriet gentemot Tikkanen, som funnit det »främmande för kristendomens anda», hur mycket djupare en konstläskande teolog ofta nog kan nå, då det gäller penetrering av de rent religiösa värdena i bibelbilderna.

Boken har en mycket vårdad utstyrsel och prydes av ett stort antal bilder, av vilka färgillustrationerna avgjort äro bäst.

Bengt Cnattingius.

Årssammanträden.

Kyrkosångens Vänners Centralstyrelse avhöll sitt ordinarie årssammanträde i Stockholm den 8 januari. Vid detsamma föredrogs av ordförandena i körsångs- och i orgelsektionerna, musikdirektörerna A. Andrén och W. Ahlén, utförliga och intressanta årsredogörelser för vad på dessa områden tilldragit sig under året. Redogörelserna skola inflyta i denna Tidskrift. I anledning av det upprop, som gjordes förra året om insändande av nya melodier till de mindervärdiga koralerna till nya psalmerna, meddelades att ett hundratal koralmelodier inkommit. Av dessa hade ett 15-tal utvalts och demonstrerades vid den orgelafton, som anordnats i St. Jacobs

kyrka aftonen före sammanträdet. Centralstyrelsen beslöt att tillkännagiva att arbetet med frambringandet av värdigare koralmelodier alltfort borde pågå, och att musikdirektör W. Ahlén, (Upplandsgatan 43, Stockholm) även under det kommande året mottager nya förslag.

Ett förslag till sådana psalmer, som borde ingivas till Skolöverstyrelsen, för att efter dess godkännande rekommenderas till allmänt inlärande i folkskolorna förelåg och diskuterades, men bordlades för överarbetning.

Vidare beslöts att i föredragsform vid kyrkosångsmötet i Uppsala 1933 uttömande behandla koralboksfrågan. Cen-

tralkommittén uttalade vikten av att kyrkomusikaliska kurser måtte komma till stånd, samt erinrade om att ekonomiskt understöd kan erhållas.

I anledning av förestående 100-årsdagen av J. C. F. Hæffners död, beslöt styrelsen utgivande av en biografi över honom och att hans minne firas på lämpligt sätt vid Uppsalamötet 1933.

Till medlemmar av sektionen för kyrklig skrud och prydnad utsågos kyrkoherden S. Dahlquist, Vreta Kloster och museiintendenten B. Cnattingius, Linköping. Till ordförande för nästa år utsågs professor G. Aulén, Lund, till v. ordförande och kassör kyrkoherde F. M. Al-lard, Örtomta och till sekreterare pastor G. Grefberg, Stockholm.

Sekr.

Centralstyrelsen för Sveriges Allm. Organist- och Kantorsförening sammanträdde den 2—5 januari å Musikaliska Akademien i Stockholm.

För perioden 1932—1934 hade hela den förutvarande Centralstyrelsen enhälligt omvalts.

Inom styrelsen omvaldes till ordf. Svan-te Sjöberg, Karlskrona, till v. ordf. Cyrus Granér, Alvsjö, sekr. C. Brodin, Smedjebacken, kassör O. Björstedt. Möln-dal, pressombud K. J. Ulander, Ramsele, arbetsutskott herrar Sjöberg, Granér, Bro-din med David Ahlén, Stockholm, som suppleant.

Ett samlingsverk kyrkliga hymner för flickkörer skall under första halvåret utkomma.

Preludienämnden anmälde, att originalkompositioner ej i tillräckligt antal inkommit, varför arbetet blivit fördröjt, men samlingen skall snarast utkomma från trycket.

Till stiftsföreningarna utsändes följande frågor:

1) Anse stiftsföreningarna det önskvärt att förslag till ledigförklarade kyrkomusikertjänster upprättas av domkapitlen i stället för som nu sker, av kyrkoråden

eller att förslaget upprättas av kyrkoråden och stadfästes av domkapitlen. 2) Anser stiftsföreningen att en understöds-kassa för kyrkomusikers efterlämnade änkor och barn bör bildas? På vad sätt skall den i så fall kunna komma till stånd? Genom medlemsavgifter exempelvis 2 kr.? Bör kassan gälla enbart föreningsmedlemmar eller hela kåren?

I årsskriften skall ingå en förteckning över föreläsare i kyrkomusikaliska frågor samt deras resp. arvoden.

Beslöts anordna ett nordiskt kyrkomusikermöte i Stockholm i maj 1933. Till mötet skola inbjudas kyrkomusiker från Danmark, Finland och Norge. Stockholms Kyrkomusikerförening fick i uppdrag organisera mötet.

Centralstyrelsen hade utsänt frågan: Vilka åtgärder kunna vidtagas för att i skolan vinna ökat intresse för den kyrkliga sången? Med anledning av de från stiftsföreningarna inkomna svaren beslöt centralstyrelsen ingå till skolöverstyrelsen med anhållan om att cirkulär måtte utsändas till skolmyndigheterna att nödigt antal exemplar av 1921 års koralbok och melodipsalmbok anskaffas samt att under-visningsplanens föreskrifter ang. sångundervisningen efterföljas.

Uppdrogs åt diakonistyrelsen att utse revisorer för granskning av lotterimedels användning. Centralstyrelsen ville för sin del dels för anordnande av kyrkomusikaliska kurser, dels utgivande av vissa musikverk, dels anordnande av föredrag vid stiftsföreningarnas årsmöten av lotteri-medel anhålla om 5,000 kronor.

Svenska Musikerförbundet hade till Musikaliska Akademien avlåtit en skrivelse i syfte att råda bot på det nu rådande kvacksalveriet inom musikundervisningen i landet. Centralstyrelsen hade genom sitt arbetsutskott instämt i nämnda skrivelse.

Uppdrogs åt en kommitté bestående av hrr Ahlén, Granér samt K. Hansson, Sol-lentuna, att utarbeta riktlinjer för stifts-ombud, som ha att följa annonseringen av ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

Anmäldes att av kollektmedel som tillfälliga understöd för behövande änkor och oförsörjda barn efter i svenska församlingar anställda kyrkomusiker hade under året utbetalats cirka 6,000 kr., och återstodo till förfogande omkring 8,000 kr. Anmäldes att den redovisning som delegerade förelagt diakonistyrelsen hade godkänts.

Beslöts till K. M:t ingå med en anhållan om att vid omorganisation av domkapiteln en medlem av kyrkomusikerkåren måtte där få säte och stämma.

Beslöts till domkapiteln i riket ingå med en begäran att domkapiteln må vidtaga åtgärder för en månads semesterledighet för kyrkomusici.

Vid uppvaktnig i ecklesiastikdepartementet lämnades vissa meddelanden angående pågående överarbetningen av 1920 års lagförslag.

Carl Brodin.

Sveriges Kyrkosångsförbunds Centralråd avhöll ordinarie årsammansträde i

S:ta Claras kyrkoråds sal i Stockholm den 7 januari 1932. Revisionsberättelser över Centralrådets, tidskriften »Kyrkosångsförbundets» och lotterimedlens räkenskaper godkändes. Prenumerationspriset för förbundets tidskrift »Kyrkosångsförbundet» fastställdes till kr. 2: 50, vilken höjning motiveras av att tidskriften från och med innevarande år utkommer i betydligt större format. Uppsalamötet 1932 och dess planläggning diskuterades ingående, och centralrådet beslöt uppdraga åt styrelsen för Arkestiftets kyrkosångsförbund att till nästa årsammansträde inkomma med detaljerat förslag. Till ordförande omvaldes enhälligt kyrkoherde F. M. Allard, Ringås. Därjämte utsågs docent G. Lindberg, Uppsala, att biträda ordföranden. Till v. ordförande och kassaförvaltare omvaldes domkyrkokantor H. Colleen, Uppsala och till sekreterare omvaldes v. komminister L. Lindhagen, Uppsala.

Sekr.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade tjänster hava utsetts: i By, Kopp. P. Hj. E. Gadd, Sanda; i Ekeby, Östg., E. P. Kvick, Blåvik; i Steneby, Älvsb., O. Johansson, därst.; i Dädesjö, Kronob., G. Carlsson, Örberga; i Botkyrka, Sthlm., G. Westblad, därst.; i Aringsås, Kron., K. E. Andersson, Strömstad; i Vallda, Hall., A. F. Dyne, Klädesholmen; i S. Finnskoga, Värml., S. Eklund, Ny Ottebol; i Stugubyn, Jämtl., A. Hamberg; i Löt, Kalm., S. A. Brenander, Mörlunda; i Upphärad, Älvsb., O. Andersson, Stenungsund; i Simtuna, Västmn., V. O. Nises, Dala-Floda.

Vesper för passionstiden. Såsom musikbilaga till detta nummer medföljer en ny del av den Evangeliska Tidegården, en vesper avsedd att brukas under passionstiden. Den kan erhållas från Diakonistyrelsens förlag, Stockholm 7, för ett pris av 25 öre ex. Till frågan om utfö-

randet av vespern hänvisas till K. Peters: Den gregorianska sången. Erinras om att f. n. å samma förlag föreligger följande delar av Evangelisk Tidegård: Vesper för söndagen, Completorium för lördagen, Ansgarsvesper, den senare avsedd såväl för minnesgudstjänster som ock för missionsfester.

Kyrkosångshögtid anordnas av Linköpings stifts kyrkosångsförbund den 4—6 mars i Eksjö.

»Kyrkosångsförbundet», organ för Sveriges Kyrkosångsförbund, har utkommit med sitt januarinumner, i betydligt utökat format. Av det rikhaltiga innehållet må påpekas C.-A. Mobergs uppsats om Heinrich Schütz, redogörelser för Centralrådets sammansträde i januari, och för kyrkosångshögtiderna i Gävle och Södertälje samt från enskilda kyrkokörens arbete. I anledning av det ut-

vidgade formatet har prenumerationsavgiften höjts till kr. 2: 50, vilket dock är en så billig avgift att varje körmedlem borde kunna hålla sig med tidskriften.

Tysklands evangeliska Kyrkosångsförbund har på grund av den ekonomiska krisen nödsakats inställa sin kyrkosångsdag. Föreningens centralutskott samlas den 19 maj i Lutherstadt Wittenberg.

Luther-Gesellschaft håller sin 14:e års-sammankomst i Potsdam den 11 och 12 februari. Därvid hålles bl. a. föredrag av prof. Gurlitt, Freiburg i Br., om Johann Walthers och reformationstidens musik. Föredraget belyses av körsånger,

som utföras av Bachföreningen under ledning av musikdirektör Kempff.

Förslag till ny agenda för Preussen. Kyrkosenaten för gammalpreussiska landskyrkan har beslutat att frigiva ett förslag till ny agenda att försöksvis användas. Detta gäller i första hand de nya böner och texter, som handboksförslaget upptar.

Nya orglar.

Skålleruds församling i Karlstads stift har kontrakterat med orgelbyggarefirman M. J. & H Lindegren i Göteborg om uppförandet av ny kyrkorgel, omfattande 9 register, fördelade på 2 manualer och pedal.

Kyrkokalender

för mars månad.

För veckans morgonböner.

Tisdag 1 mars. Sv. psb. 76: 6. 76: 8.

Psalt. 139: 1—12, 23, 24. 1 Kor. 7: 25—40.

Onsdag 2. Sv. psb. 70: 1. 70: 12, 13.

Psalt. 119: 89—94. 1 Kor. 8: 1—13.

Torsdag 3. Sv. psb. 519: 3. 519: 4, 5.

Psalt. 73: 1—3, 23—26. 1 Kor. 9: 1—27.

Freitag 4. Sv. psb. 75: 3. 75: 20. Psalt.

130. 1 Kor. 10: 1—11: 1.

Lördag 5. Sv. psb. 96: 1, 2. 96: 3, 4.

Psalt. 95: 1—8 a. 1 Kor. 11: 2—35.

För veckans passionspredikan: 2 akten.

Psalmer: 76: 1. 86. 518: 4.

MIDFASTOSÖNDAGEN.

Högmässa: Psalmer: 205: 1, 2. 77: 4—

6. 637: 3. 153: 7—11, (85: 1, 2), 94, 154.

153: 14, 15. Allmän Kyrkobön: kortare

litanian med kollektalternativ 1. Hymn:

Schütz: Ära vare dig, vår Herre Jesu

Krist. (Hymnarium 115). Postludium:

Pachelbel: O Lamm Gottes unschuldig.

Bärenreiter Ausgabe 239.

Aftonsång: Psalmer: 146: 1—4. 518:

6—9. 460: 8.

Postludium: Reger: Jesu Leiden, Pein

und Tod. (Op. 67: II, Universaledition.)

Violett skrud.

För veckans morgonböner.

Måndag 7. Sv. psb. 24: 3, 4. 24: 5. Psalt.

145: 15—21. 1 Kor. 12: 1—31.

Tisd. 8. Sv. psb. 80: 1. 80: 10. Psalt.

90: 1—6, 10—14. 1 Kor. 13: 1—13.

Onsdag 9. Sv. psb. 75: 1. 75: 4. Psalt.

119: 169—176. 1 Kor. 14: 1—19.

Torsdag 10. Sv. psb. 93: 1. 93: 3, 4. Psalt.

121. 1 Kor. 14: 20—40.

Freitag 11. Sv. psb. 89: 1, 2. 89: 3, 4.

Psalt. 143: 1—8. 1 Kor. 15: 1—34.

Lördag 12. GREGORIUS. Sv. Psb. 76: 1.

76: 7, 8. Psalt. 148: 1—4, 11—14. 1

Kor. 15: 35—58.

För veckans passionspredikan: 3:e ak-

ten, 2:a—4:e styckena. Psalmer: 125:

1—3, 518: 4. 85: 4—6.

FEMTE SÖNDAGEN I FASTAN.

Högmässa: Psalmer 518: 1. 76: 1—4.

75: 4. 88. (75: 8, 9). 94. 154. 520: 3. 4.

Kortare litanian med kollektalternativ 3.

Hymn: Palestrina: O gode Jesu (D). Postludium: Strungk: Lass mich dein sein und bleiben, (Alte Meister Edit. Peters).

Aftonsång: Psalmer: 89: 1—4. 75: 16—20. 520: 5, 6.

Postludium: Reger: Herzlich tut mich verlangen. (Op. 67, I. Universaledit.)

Violett skrud.

För veckans morgonböner.

Måndag 14. Sv. psb. 518: 1. 518: 9. Psalt. 36: 2—10. 1 Kor. 16: 1—24.

Tisdag 15. Sv. psb. 85: 1. 85: 5. Psalt. 42: 7—12. 2 Kor. 1: 1—2, 4.

Onsdag 16. Sv. psb. 75: 4. 75: 16—17. Psalt. 71: 17—23. 2 Kor. 2: 5—3: 18.

Torsdag 17. Sv. psb. 88: 1. 88: 2. Psalt. 16: 1—11. 2 Kor. 4: 1—18.

Fredag 18. Sv. psb. 518: 2. 518: 6. Psalt. 4. 2 Kor. 5: 1—21.

För veckans passionspredikan: 4:de akten, 3:e och 4:e styckena. Psalmer: 76: 1—3. 88: 2. 77: 4—6.

JUNGFRUN MARIAS BEBÅDELSEDAG.

Högmässa: Psalmer: 49: 1—3. 45: 6—8. 62: 4, 5. 50: 1—3. 69: 2. 152. 57: 3.

Allmän Kyrkobön: Alternativ II.

Hymn: Arcadelt: Hell dig benådade (D).

Postludium: Bach: Gelobet seist Du Jesu Christ (Edit. Peters. VI.)

Aftonsång: Psalmer: 59: 1—7. 57: 1—3. 56: 7, 8.

Postludium: Otto Olsson: Alma redemptoris mater. (Ur op. 77. Augeners förlag.)

Vit skrud.

PALMSÖNDAGEN.

Högmässa: Psalmer: 93: 1. 80: 1—4. 146: 4—6. 151: 1—4. 94. 154. 91: 7.

Längre (eller kortare) Litanian med kollektalternativ 4.

Hymn: Otto Olsson: Jesus Kristus är vår hälsa. (D).

Postludium: Froberger: Ricercare. Hamburger o. Wöldike: Orgelmusik til gudstjenestebrog nr. 29. Hansens förlag.

Aftonsång: Psalmer: 80: 1—6. 153: 7—10. 88: 2.

Postludium: Titelouze: Pange lingua gloriosi. (Alte Meister Neue Folge, Edit. Peters.)

Violett skrud.

För veckans morgonböner.

Måndag 21. BENEDICTUS. Sv. psb. 518: 6. 518: 7. Psalt. 40: 6—12. 2 Kor. 6: 1—7: 1.

Tisdag 22. Sv. psb. 89: 1, 2. 89: 3, 4. Psalt. 22: 2—12. 2 Kor. 7: 2—16.

Onsdag 23. Sv. psb. 520: 3. 520: 4. Psalt. 69: 10—18. 2 Kor. 8: 1—24.

Torsdag 24. Sv. psb. 518: 4. 518: 5. Psalt. 22: 24—32. 2 Kor. 9: 1—15.

LÅNGFREDAGEN.

Ottesång: Psalmer: 90: 1—4. 519: 3—6.

Högmässa: Psalmer: 75: 3, 4. 92. 88: 2. (94). 89: 1—4. 96: 1—4. (Där psalm 94 ej sjunges efter föreläsandet av 5:e akten bör den ersätta 88: 2 som predikstolsvers.)

Längre litanian med kollektalternativ 2.

Hymn: J. S. Bach: O Jesu kär eller O huvud blodigt, sårat (D).

Postludium: Scheidt: Da Jesus an dem Kreuze stundt. (Choralvorspiele alter Meister) eller: Bach: Herzlich tut mich verlangen. (Edit. Peters.)

Aftonsång: Psalmer: 99: 1, 2. 101: 1—3. 98: 11, 12.

Hymn: Daniel Olson: Du stilla grav (D).

Postludium: Brahms: O Traurigkeit, o Herzeleid. (Choralvorspiele. Siegels Musikhandlung, Leipzig.)

Svart skrud.

För påskaftonens morgonbön.

Lördag 26. Sv. psb. 101: 1. 101: 3. Psalt. 16. 2 Kor. 10: 1—18.

PÅSKDAGEN.

Ottesång: Psalmer: 104: 1—4. 103.

Högmässa: Psalmer: 102: 1. 106. 111: 9. 102: 2—5. 104: 2—4. 153. 112: 8, 9.

Allmän kyrkobön: Alternativ II.

Hymn: *Victimæ Paschali Laudes* (Hymnarium) eller D. Wikander: Påskhymn (D).

Postludium: Bach: Preludium, C dur, (Edit. Peters II) eller Pachelbel: Christ lag in Todesbanden (Bärenreiter Ausgabe 239).

Aftonsång: Psalmer: 110: 7—9. 105. 109: 8.

Postludium: Fischer: Krist är uppstånden. (Hamburger o. Wöldike: Orgelmusik.)

Vit skrud.

ANNANDAG PÅSK.

Högmässa: Psalmer: 105: 1, 2. 107. 111: 9—10. 102: 2—5. 104: 2—4. 153. 106: 4. Allmän kyrkobön: Alternativ II.

Hymn: Widéen: Uppstånden är vår Herre Krist. (D).

Postludium: Bach: Erstanden ist der heilge Christ. (Edit. Peters V.).

Aftonsång: Psalmer: 108: 1—4. 112: 4, 5. 104: 6, 7.

Postludium: Pachelbel: Jesus Kristus, unser Heiland. Bärenreiter Ausgabe 239.

Vit skrud.

För veckans morgonböner.

Tisdag 29. Sv. psb. 104: 1, 2. 104: 6, 7.

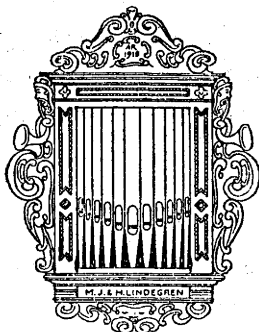
Psalt. 118: 24—29. 2 Kor. 11: 1—33.

Onsdag 30. Sv. psb. 108: 1, 2. 108: 3.

Psalt. 118: 15—23. 2 Kor. 12: 1—21.

Torsdag 31. Sv. psb. 103: 1, 2. 103: 3.

Psalt. 18: 29—35, 47. 2 Kor. 13: 1—13.

M. J. & H. Lindegren

Orgelbyggare

Göteborg

Telefon 426 38. Postadress: Göteborg 7. Telefon 426 38

Tillverkning av Piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikdirektörer och organister erhållit de högsta vitsord för såväl vacker intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omställningar utföras omsorgsfullt.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

A. Enbart kyrkliga tjänster.

Organist- och kantorsbefattningarna i Södertälje stads- och landsförsamlingar sökas senast 2 mars. Lön 3,000 kr. + 3 ålderstillägg å 300 kr. + dyrtidstillägg. Se annons!

Klockare-, organist- och kantorsbefattningen i Hova (adr. Hova, Skaraborgs län) sökas senast 21 februari. Lön 300 kr. + avkomst av klockareboställe.

Organist-, klockare- och kantorsbefattningen i Brandstad (adr. Bjärsjölagård, Malmöhus län) sökas senast 3 mars. Lön 1,200 kr. + 175 kr.

Klockar-, organist- och kantorstjänsterna i Linderöd och Aspult (adr. Linderöd, Kristianstads län) sökas senast 12 mars. Lön 1,000 kr.

B. Förenade med folkskolläretjänster.

I Östra Ny (adr. Höckerstad, Östergötlands län) sökas senast 24 februari. Skolform B 2. Lön 600 kr.

I Öxabäck (adr. Öxabäck, Älvsborgs län) sökas senast 26 februari. Lön 500 kr.

I Björskog (adr. Björskog, Västmanlands län) sökas senast 26 februari. Lön 700 kr.

I Visnum (adr. Värml. Björneberg, Värmlands län) sökas senast 26 februari.

I Laske Vedum (adr. Vedum, Skaraborgs län) sökas senast den 29 februari.

I Kristberg (adr. Borensberg, Östergötlands län) sökas senast 2 mars. Lön 555 kr.

I Willberga (adr. Grillby, Uppsala län) sökas senast 12 mars. Lön 500 kr. + avkastn. av klockareboställe.

I Källs Nöbbelöf (adr. Svalöv, Malmöhus län) sökas senast 15 mars. Lön 635 kr.

I Gunnarskog (adr. Gunnarskog, Värmlands län) sökas senast 16 mars. Skolform B 2. Lön 500 + 200 + 100 kr.

I Fröslunda (adr. Altuna, Västmanlands län) sökas senast 17 mars. Lön 600 kr.

Herman Nordfors & Co. PIPORGELFABRIK LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145.

Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bälgdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

Organist- och kantorsbefattningarna i Södertälje stads- och landsförsamlingar av Stockholms län äro till ansökan lediga senast den 2 mars 1932. Lön per år 3,000: — kr. med 3 ålderstillägg, vardera å 300: — kr. efter 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänst inom Södertälje församlingar. Därjämte utgår för år 1932 dyrtidstillägg från församlingarna med 20 % å erhållen lön. Fastställd instruktion finnes. Särskild taxa för vissa extra förrättningar i kyrkan.

Kyrkorådet i Södertälje församlingar.

HYMNER

PÅ LÖSA BLAD

För Passionstiden och Påsk

46 olika

Pris 7 à 10 öre pr st.

Fullständig förteckning gratis.

DIAKONISTYRELSENS BOKFÖRLAG, Sthlm 7

ÅKERMAN & LUNDS

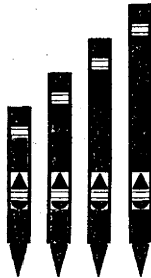
NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR.

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

Tillverkning av Piporglar
för kyrkor, kapell och konsertsalar.

Om- och tillbyggnader,
reparationer, omstämningar och rengöringar av gamla orgelverk, samt inmontering av elektriska blåsverk utföras.

Uteslutande svenskt material och arbete.

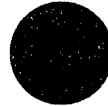
F. n. hava vi beställning å orgelverk till:

Örby kyrka, med kororgel .. 3 man. 35 reg.

Kusmarks kyrka.. .. . 2 ,, 23 ,,

Åby kyrka.. .. . 2 ,, 15 ,,

Nybro kyrka.. .. . 2 ,, 14 ,,

KUNGÖRELSE

rörande tillfälliga understöd för behövande änkor och oförsörjda barn efter i svensk kyrkoförsamling anställda organister och kantorer.

Sedan k. m:t på framställning av centralstyrelsen för Sveriges allm. organist- och kantorsförening beviljat upptagande i rikets kyrkor av en kollekt för ovan angivna ändamål och dessa kollektmedel blivit till centralstyrelsen överlämnade, få undertecknade, som av styrelsen erhållit bemyndigande att å dess vägnar verkställa medlens fördelning, härmed kungöra:

att ansökan om dyl. understöd skall ställas till Centralstyrelsen för Sveriges allm. organist- och kantorsförening samt bör insändas före den 1 mars d. å. under adress Musikdirektör Cyrus Granér, Älvsjö, och

att ansökan skall åtföljas av åldersbevis, i vilket bl. a. skall styrkas, att sökanden är efterlevande till i svensk kyrkoförsamling anställd organist eller kantor, samt av sådana handlingar från offentlig myndighet (kyrkoråds-, skolråds-, kommunalstämmas m. fl. ordförande), genom vilka sökanden vill styrka behov av ev. understöd.

Stockholm den 20 jan. 1932.

Cyrus Granér.

Musikdirektör. Org. i Brännkyrka förs., Älvsjö.

Konrad Hansson.

Organist och kantor i Sollentuna förs.,
Norrviken.

David Ahlén.

Musikdirektör. Kantor i Engelbrekts
förs., Östermalmsgat. 67, Stockholm.

Förenade klockare-, organist- och folkskolläraretjänsterna

i Gunnarskogs församling, Värmlands län, sökas hos kyrko- och skolrådet, adr.: Gunnarskog, inom 42 dagar från den 3 februari 1932.

Klockare- och organistlönen kr. 500.

För spelning vid gudstjänster utom kyrkan kr. 200.

För ledning av kyrkokör kr. 100.

Lärarelön enligt lag; fortsättningsskola; typ B:2; litet barnantal. Två mil från Arvika; daglig bussförbindelse.

Olof Hector.
Ordf.

16.2.1932.

